

Personsanering av farliga ämnen inom skadeområde i Örebro län

Samverkan mellan sjukvård, polis, räddningstjänst och SOS i Örebro län.

Länsstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen – en samlande kraft

Sverige är indelat i 21 län och varje län har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är regeringens ombud i länet och ska både förverkliga den nationella politiken och samtidigt ta hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen är alltså en viktig länk mellan länets kommuner och dess invånare å ena sidan och regeringen, riksdagen och de centrala myndigheterna å den andra sidan.

Titel: Personsanering av farliga ämnen inom skadeområde i Örebro län

Utgivare: Länsstyrelsen i Örebro län

Tryck: Danagårds Litho

Bilder: Länsstyrelsen i Örebro län

Publikationsnummer: 2018:5

Innehåll

Bakgrund	4
Regional samordningsfunktion	4
Definitioner och begrepp	5
Ansvar inom saneringsområdet	6
Organisation inom skadeområde	8
Skyddsutrustning och material	10
Åtgärder inom skadeområde	12
Transport till sjukvårdsinrättning	14

Bakgrund

Ingen av våra styrande lagar, lagen om skydd mot olyckor eller hälso- och sjukvårdslagen, detaljstyr personsanering på skadeplats. Däremot har blåljusaktörerna i Örebro län en myndighetsgemensam vision kring personsanering vid händelser med farliga ämnen:

”Drabbade ska saneras på så sätt att de själva och omgivningen skyddas från fortsatt skada, samtidigt som effektiviteten i saneringsprocessen vidmakthålls så att fortsatt medicinskt omhändertagande inte fördröjs”.

Regional samordningsfunktion

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Socialstyrelsen och Polismyndigheten anser att det bör finnas en regional samordningsfunktion i varje län.

I Örebro län bildades 2003 ett nätverk som har namnet CBRNE i samverkan som består av representanter från Länsstyrelsen, räddningstjänsterna i Örebro län, Polisområde Örebro län, Region Örebro län, SOS Alarm AB och Försvarsmakten.

Definitioner och begrepp

Farliga ämnen, eller CBRN, är begrepp som omfattar alla ämnen som kan orsaka skador på människor oavsett om det är kemisk, biologisk eller av radioaktiv natur.

Personsanering

Syftet med personsanering är att avbryta eller minska exponeringen av det eller de farliga ämnen som finns på kontaminerade personer. Personsanering genomförs för att reducera risken att

- den kontaminerade personen får skador
- insatspersonal skadas
- andra människor skadas
- omgivningen kontamineras, exempelvis uppsamlingsplats, ambulans och andra transportfordon.

Livräddande personsanering

Den livräddande personsaneringen är en omedelbar sanering i syfte att rädda liv och den utförs av räddningstjänstens personal. Saneringen genomförs när den drabbade personen blivit kontaminerad av ett ämne som är farligt för personen själv och den sjukvårdspersonal som ska genomföra den fullständiga personsaneringen och/eller den som utför den medicinska behandlingen.

Fullständig personsanering

Fullständig personsanering innebär att alla skadliga ämnen avlägsnas från en person. Saneringen utförs av sjukvården i saneringsenhet på sjukhus eller vid utgången från varm zon.

Ansvar inom saneringsområdet

Allmänt

Samtliga organisationer leder sina organisationer, i samverkan, enligt rutiner som generellt gäller vid olyckor utan farliga ämnen. Ansvarsprincipen innebär också ett ansvar för varje aktör att samverka med andra.

Samverkansinitiativ betyder att räddningstjänst, sjukvård och polis har ett gemensamt ansvar för att uppkomna problem som inte detaljstyrs av något lagrum, blir lösta på ett optimalt sätt genom samverkan. Om insatsens karaktär förändras kan olika organisationer ta initiativ i samma händelse för insatsen.

Myndighetsgemensamma ansvarsprinciper på nationell nivå

Socialstyrelsen, Polismyndigheten och MSB har tagit fram myndighetsgemensamma ansvarsprinciper för personsanering

vid händelser med farliga ämnen. De har också tagit fram en myndighetsgemensam strategi som visar på ett samordnat funktionsansvar vid personsanering vid händelser med farliga ämnen, en gemensam skadeplatsorganisation, vikten av gemensam utbildning och övning vad gäller organisation och saneringsmetodik. De tar också upp vikten av att det finns skyddsutrustning och möjlighet till indikering.

Räddningstjänst

- Säkra olycksplatsen

Livräddande åtgärder genom

- snabb förflyttning av drabbade från het zon
- avklädning
- avspolning

Sjukvård

- medicinska prioriteringar
- medicinska åtgärder
- fullständig personsanering sker i huvudsak på sjukhus

Polis

- avspärrningar/säkra olycksplatsen
- registrering av drabbade
- omhändertagande av döda
- omhändertagande av gods
- utredning av eventuella brott

Polisens organisation

Polismyndigheten följer, förutom räddningstjänstens organisation inom skadeområdet, sin interna organisation för särskild händelse. Polisen upprättar avspärning av kall zon med egna (blå/vita) avspärningsband.

Sjukvårdens organisation

Ambulansen följer, förutom räddningstjänstens organisation inom skadeområdet, sin egen organisation för allvarlig händelse.

Organisation inom skadeområde

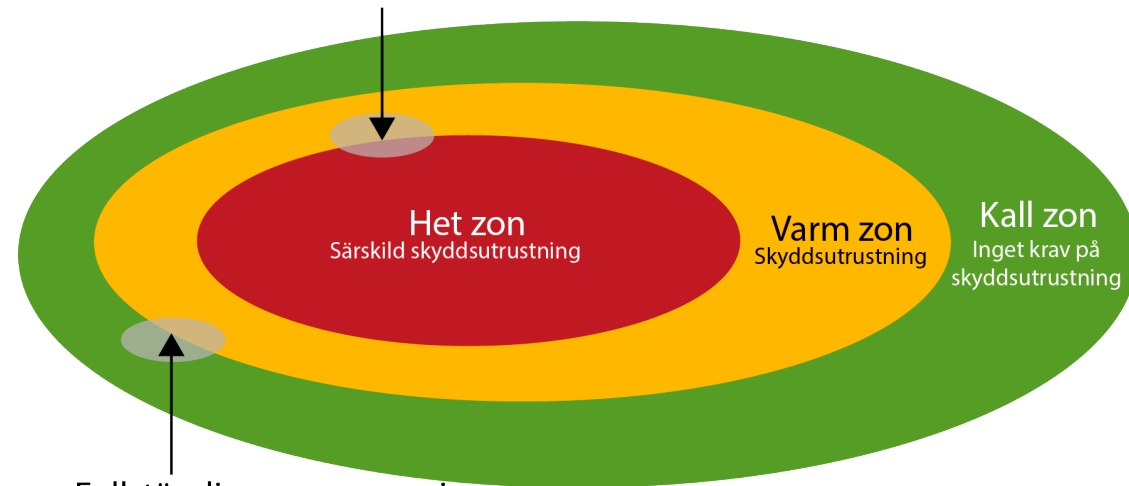
Försiktighetsprincipen gäller. Det betyder att skyddsnivån till en början är hög, för att efter mer information eller mätningar eventuellt sänkas. Zonindelning används för att ange differentierat behov av skyddsutrustning inom skadeområdet. Benämningarna het, varm och kall zon är internationellt vedertagna.

Räddningstjänstens organisation

Räddningstjänsten ansvarar för att zonindela skadeområdet där kemiska ämnen förekommer för att tydliggöra var miljön är farlig och vilken skyddsutrustning som krävs. De upprättar även avspärning av varm zon. Gränserna för het zon kan anges med egna (röd/gula) avspärningsband.

Livräddande personsanering

(Utförs av räddningstjänsten)

Fullständig personsanering

(Utförs av sjukvården)

Skyddsutrustning och material

Beroende av zonindelning och risker finns det olika filter till andningsskydd. Filter 90 är ett flykt- och saneringsfilter. Kombinations- eller ämnesspecifika filter kan användas om de finns tillgängliga.

Räddningstjänstens skyddsutrustning och material

I het zon kan livräddning och undsättning av kontaminerade i de flesta fall utföras i branddräkt och andningsskydd som vid behov kan kombineras med stänkskydd som bärs över branddräkt. Denna utrustning (undantaget stänkskydd) finns på alla heltids- och deltidstationer. Kemdräkt med tryckluftsapparat kan kombineras med köldskydd för att klara arbetet i farlig miljö under viss tid beroende på ämne.

I varm zon väljs skyddsutrustning beroende av ämne. I kall zon ska normalt inte någon särskild skyddsutrustning användas. Saneringsutrustning finns på vissa brandstationer. Alla räddningsstyrkor kan utföra en första avspolning med vatten av kontaminerade personer.

Polisens skyddsutrustning och material

Den polisiära grundbeklädnaden i CBRNE-miljö består av regnjacka med luva, regnbyxor, kängor, skyddsmask med filter 90 samt handskar. Utrustningens skyddsnivå medger inte arbete i het eller varm zon. Skyddsutrustningen är till för förflyttning till kall zon eller för att utföra en livräddande åtgärd med kort insatstid i varmare zon.

Sjukvårdens skyddsutrustning och material

I varm zon utrustar sjukvården sin personal med skyddsutrustning för sanering som består av kroppsskydd och ett andningsskydd. Sjukvården har tillgång till egna stråldosimetrar. Skyddsutrustningen är avsedd att användas vid transport av kontaminerad, vid personsanering på sjukhus och i skadeområde. Utrustningens skyddsnivå medger inte arbete i het zon.

Sjukvården tillhandahåller material såsom tvål, tvättlappar, badlakan, filter, påsar för kläder och värdesaker, saxar och tuschpennor för märkning. Sjukvården ansvarar för medicinsk utrustning för vård och behandling.

Åtgärder inom skadeområde

Personer kontaminerade med flyktiga gaser som exempelvis ammoniak, klor eller svaveldioxid utan hudpåverkan, saneras genom avklädning.

Personer kontaminerade med flytande och frätande ämnen ska kläs av och därefter avspolas i minst 15 minuter. Irriterad hud ska tvättas med tvål. Svamp ska användas med försiktighet för att inte åstadkomma sår på kontaminerad hud. Om ämnet har stänkt i ögonen ska dessa kontinuerligt spolras med vatten eller natriumklorid tills läkare bedömt skadan.

Exponering	Åtgärd
Gas utan hudsymtom	Avklädning
Gas med hudsymtom	Avklädning, avspolning, fullständig personsanering
Vätska eller fast ämne	Avklädning, avspolning, fullständig personsanering
Radioaktivitet eller nukleära ämnen	Avklädning och sanering
Övrigt	Åtgärd
Avlidna	Läkare avgör om personen är död, därefter ska personen saneras enligt samma rutiner som övriga kontaminerade
Gods och tillhörigheter	Omhändertas och saneras
Insatspersonal	Avspolning, avklädning och sanering av utrustning

Praktisk genomförande av sanering

Livräddande personsanering

Livräddande personsanering görs med vatten direkt från brandbilens vattentank.

Avklädning

Klipp eller skär upp kläderna. Dra aldrig kläder över huvudet. Ta av smycken, klockor med mera och lägg dessa i en påse. Lägg kläderna i en separat påse. Använd tuschpenna och märk påsarna.

Avspolning

Avspolning görs med tempererat vatten från brandbilens vattentank. Placera den som ska saneras på en gallerbår eller annat lämpligt underlag.

Spola av och tvätta först det kontaminerade området. Dusch sedan hela kroppen, tvätta med tvål, duscha igen, byt svamp och upprepa proceduren minst två gånger. Riktvärdet är 15 minuters avspolning vid kemisk kontaminering, annat gäller för olyckor inom RN. Torka av med handduk och svep in den drabbade i en filt.

Vid ögonstänk, spola kontinuerligt med vatten eller natriumklorid tills läkare har bedömt skadan. Saneringsplatsen ska placeras om det är möjligt där saneringsvattnen inte kan samlas och återkontaminera skadade och personal.

Värmekit

För att motverka avkylning efter sanering av de skadade ska värmekit användas. Ett värmekit består av bubbelplast, liggunderlag, yllefiltar, mössa, två badlakan, en extra handduk för uppsamling av vätska när ögonspolning krävs, soppåse, påsar för kläder och tillhörigheter, märkpena samt silvertejp.

Transport till sjukvårdsinrättning

Efter personsanering på skadeplats ska den drabbade transporteras till sjukvårdsinrättning för vård och eventuell fullständig personsanering. Den drabbade ska föras med filt och bubbelplast för att förhindra kontamination av omgivningen. Vårdpersonalen kan använda skyddsutrustning under transporten.

Om det finns många kontaminerade personer som inte har några till synes fysiska men kan man överväga att transportera dessa med annat transportmedel än ambulans. Om så sker ska sjukvårdspersonal finnas med under transporten.

Länsstyrelsen
Örebro län

Polisen

Region Örebro län

SOS
Alarm

Länsstyrelsen i Örebro län
Stortorget 22, 701 86 Örebro
010-224 80 00
orebro@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/orebro